

der er også en praktisk anvendt tro på fællesskabets virkelighed, der i sig selv kan vise sig at være det virksomste af alle bogens bidrag. Så længe den eksisterer, har man vel lov at håbe, at »ånden fandt på råd«.

Idet vi i forbifarten noterer den smukke kunstneriske udsmykning af årgangene 1975 og 1976, skal det sluttelig bemærkes, at vi her har samlet os så meget om hovedtendenser og gennemgående problemer, at værdifulde bidrag har måttet lades helt eller delvist uomtalte. Lad det da være understreget, at udvalget her ikke er sket efter kvalitetsvurdering, og at Vartovbogen som helhed ligger på så højt et plan, både som indlæg i kulturdebatten og som grundtvigsk tidsdokument, at den vel er de timer værd, en gennemlæsning vil være.

Th. Lyby Christensen

(Skrevet i januar 1978.)

Grundtvig for folket

Vartovbogen 1978. Red. af Asta Paulsen, Jørgen Kristensen og E. Jakob Petersen. 155 s. kr. 30. Kirkeligt Samfunds forlag.

Kirkeligt Samfunds årbog, Vartovbogen, er altid, – specielt efter at den nuværende redaktion er trådt til – et læseværdigt kirkeligt og folkeligt skrift. Blandt de 10 artikler og prædikener, som årbogen indeholder, er der to som i særlig grad må formodes af interessere Grundtvig Studiers læsere. Det er for det første Jørgen I. Jensens artikel om »Grundtvigsk bibelbrug« og for det andet Kaj Thanings fornøjelige skildring af Grundtvigs møde – gennem Thaning selv – med andre kulturer: »Med Grundtvig i bagagen«.

Grundtvigs syn på bibelen var som bekendt, at vel var det »den ypperste Bog i Verden« og et »uudtømmeligt Forråds-Kammer, hvoraf den Hellig-Aand, som levende besjæler Menigheden, uddeler til Enhver hvad de behøve«; men Guds ord var ikke en bog, Guds ord var i bogen, skrifterne var troens aftryk. Det var som oplysningsbog for menigheden, bestemt til at tolkes ud fra trosbekendelsens ord, at bibelen var uovertruffen. Dette syn er baggrunden for Jørgen I. Jensens forsøg på »i forlængelse af grundtvigsk tradition«, som han siger, at betragte Bibelen som et litterært dokument, der fordrer et litterært stykke arbejde i samme forstand som andre digteriske tekster gør det. Men et litterært stykke arbejde, der respekterer bibelens enhed og helhed. Det er da netop hvad en række engelsksprogede litterater har forsøgt de senere år. Jørgen I. Jensen behandler således den canadiske litteraturforsker Northrop Frye og hans syn på digteriske tekster, herunder bibelen. Hvad der vanskeliggør en umiddelbar bibelbrug, som den Grundtvig til dels stadig levede i, er for det første, at det kristelige og bibelske sprog er faldet ud af det almindelige sprog og ikke længere bruges i hverdagen. Og for det andet er den historisk-kritiske forskning kommet imellem. Af det kan man drage den konsekvens, at så må man oversætte det bibelske sprog til hverdagsprog (afmytologisere). Men den litteraturkritik Jørgen I. Jensen henholder sig til, vil mene, at det alt for let kan ende i en reduktion. Den grundtvigske frihed i forhold til skriften kunne også give mulighed for den modsatte opfattelse: At fastholde det bibelske sprog som et højtidsprog, et sprog der nærmere beskriver og fortolker den sammenhæng, man

allerede befinder sig i ved at være døbt. Hvordan det nærmere kan udføres kommer Jørgen I. Jensen ikke meget ind på. Dog skitserer han et pædagogisk handlingsprogram på grundlag af dette syn. Det indebærer bl.a. at først skal man fortælle børn så meget bibelhistorie som muligt. Dernæst skal de i passende alder konfronteres med den historisk-kritiske forskning og dens resultater, og i vekselvirkning hermed skal så som tredje trin indgå et arbejde for igen at samle den bibelske verden til en helhed. Når man har analyseret de enkelte tekster historisk-kritisk, bør arbejdet forsættes med en betragtning af den helhed, som alle de enkelte tekster bidrager til at sammensætte. Og det tilføjes, at netop i dansk sammenhæng skulle der være en særlig mulighed for at forstå dette synspunkt, fordi netop den grundtvigske traditions kristendomsopfattelse fremhæver kristendommens sammenhæng og helhed. Det forekommer mig, at der her i form af en aktualisering af sider af Grundtvigs bibelsyn, er givet konturerne til et skriftsyn, der kan holde stand overfor fundamentalismens spøgelse, men som samtidig kan afbalancere en rabiat historisk kritik.

For snart 17 år siden skrev jeg som noget af det første jeg overhovedet skrev beregnet for offentligheden den kronik i Flensborg Avis om »Højskolens eksportværdi«. Både før og efter har mange beskæftiget sig med det faktum, at Grundtvig fremstår som et så typisk dansk fænomen, at en udbredelse af hans skrifter og indoptagelse af hans tanker i andre kulturer synes vanskelig. Kaj Thaning er imidlertid »overbevist om, at han kan eksporteres«, og i sin artikel aflægger han vidnesbyrd om, hvorledes han under mødet med en række lande og fremmede kulturer rent faktisk er kommet til at tænke på Grundtvig. Nu er det ikke sikkert, at det alle de steder Thaning nævner, drejer sig om direkte eksport. Der kan også være tale om, »at tanker fra ham af sig selv har banet sig vej, så at sige under jorden«. Så bliver forbindelsen selvfølgelig svær at eftervise, – men Thaning vil altså i nogle tilfælde hævde den. Det gælder Kina, hvor Thaning vil se en påvirkning via missionsskolerne i forhold til Maos tanker om foreningen af håndens og åndens arbejde. Og det gælder Tanzania samt Thailand. Mest udførligt refererer Thaning nogle kontakter han har fået etableret med mennesker, der ud fra universitetet i Bari i Syditalien virker for en voksenundervisning, der har stærke mindelser om de folkeoplysnings tanker, der satte højskolen igang.

Udgangspunktet for Kirkeligt Samfunds virke er Grundtvigs kirkelige og folkelige tanker. I en folkelig årbog som Vartovbogen er det naturligt, at Grundtvig mest indirekte kommer til orde, idet hans tanker viser sig som en inspiration til at behandle aktuelle emner på en bestemt måde. Således lever Grundtvig i denne årbog også i andre end de to her refererede artikler, hvor Grundtvigs navn står et antal gange i teksten.

Viggo Mortensen

Dansk Tidsskrift Index, 61. årgang, 1975. Bibliotekscentralens Forlag, Ballerup 1977. XXVIII s., 540 sp., 122 s.

Dansk Tidsskrift Index, 62. årgang, 1976. Bibliotekscentralens Forlag, Ballerup 1978. XXX, 448 s.

Fra og med 1975 overgik *Dansk Tidsskrift Index* til »løbende registrering«, – således at forstå, at det blev muligt at følge tidsskriftartiklernes ustandselige strøm på nærmere hold, gennem månedshæfter betitlet *Danske Tidsskriftartikler*, forud for kumulationen af henvisningsmaterialet i årsbind.